

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษา” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า

1. นโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ยังถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีฯ ซึ่งเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นในด้านหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการผลิตรายการ และการจัดสรรเวลา และสถานีฯ มีลักษณะการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการในระดับกลางที่มาจากหลายหน่วยงาน ซึ่งแตกต่างจากสถานีวิทยุอื่น นอกจากนี้ยังไม่พบว่ามีผู้บริหารองค์กรระดับสูงที่ชัดเจนที่จะบริหารจัดการองค์กรวิทยุกระจายเสียงเครือข่ายระดับชาติ

2. การดำเนินงานด้านการผลิต และเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา มีหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันผลิตรายการ คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์, ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สถาบันราชภัฏสวนดุสิต สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, และสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

โดยหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นดำเนินการผลิตรายการเพื่อการศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้มีการจัดสรรเวลาในการผลิตรายการและการออกอากาศให้กับหน่วยงานต่างๆ ในสัดส่วนที่ต่างต่างกัน โดยสัดส่วนการกระจายเสียงรายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีจำนวน 71 ชั่วโมง 45 นาที ต่อสัปดาห์ ซึ่งรายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนนี้เป็นรายการเพื่อมุ่งเน้นให้การศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนรายการเพื่อศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นรายการสำหรับนักศึกษาที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนปกติ โดยมุ่งเน้นให้การศึกษาเพื่อประกอบ

วิชาชีพ และเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยมีเวลาออกอากาศรวมทั้งสิ้นจำนวน 9 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ และรายการเพื่อการศึกษาการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นรายการเพื่อให้ความรู้ทั่วไปที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต โดยมีเวลาออกอากาศทั้งสิ้นจำนวน 53 ชั่วโมง 25 นาที

3. ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต และเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษาของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา 3 ปัจจัย ได้แก่

3.1 การบริหารจัดการองค์กรที่ขาดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน และไม่ได้ได้รับความใส่ใจจากผู้บริหารระดับสูง ทำให้การจัดสรรงบประมาณในการผลิตรายการและการเผยแพร่ไม่พอเพียงที่จะพัฒนาคุณภาพรายการได้ดี ทั้งที่บุคลากรที่มาจากหน่วยงานต่างๆ นั้นมีความตั้งใจในการที่จะผลิตรายการ แต่เนื่องจากข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานมีหลายด้านทำให้การหน้าที่ในการผลิตรายการไม่สามารถทำได้เต็มที่นัก อีกทั้งการไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริหารทำให้บุคลากรไม่มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีการประสานงานและการสื่อสารอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ทำให้ขาดเอกภาพในการผลิตรายการระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อที่จะพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่ประสบผลสำเร็จ

3.2 นโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานีฯ มุ่งเน้นในเรื่องของหน่วยงานผู้รับผิดชอบผลิตรายการ และการจัดสรรเวลาของสถานีฯ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนา ทำให้ เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานต่างๆ

3.3 การผลิตรายการและการเผยแพร่ ในการผลิตรายการนั้นมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน แต่ไม่มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในแนวทางที่จะปรับปรุงการผลิตรายการและการเผยแพร่รายการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการออกอากาศรายการต่างๆ ในปัจจุบันนั้นไม่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งในด้านเวลา และสถานการณ์แวดล้อม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ปัจจุบันเทคโนโลยีในการส่งกระจายเสียงของสถานีมีเสื่อมคุณภาพ ทำให้รัศมีในการรับฟังลดลง คลื่นความถี่ไม่ชัดเจนบางพื้นที่ไม่สามารถรับฟังรายการได้

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา มีการบริหารโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบด้านการออกอากาศ

ทุกรายการ ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบในการผลิตรายการเพื่อการศึกษา โดยมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมผลิตรายการ คือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งหากศึกษาจากการก่อตั้งสถานีจะพบว่ามีการแข่งขันเพื่อการเป็นเจ้าของสื่อ ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และกรมประชาสัมพันธ์ อันส่งผลให้ต้องมีการประนีประนอมกันเพื่อให้เกิดการจัดตั้งสถานีขึ้นมาได้ และเพื่อให้สถานีสามารถให้ประโยชน์ในการบริการด้านการศึกษาอย่างครอบคลุมทุกด้าน จึงต้องมีการแบ่งเวลาให้กับหน่วยงานอื่นด้วย ดังนั้นจึงต้องแบ่งหน้าที่การดำเนินงาน และจัดสรรงบประมาณจำนวนมากให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าว

ในแง่ของการบริหารงานการผลิตรายการจะพบว่ามีการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ ดังที่กล่าวไปแล้ว แต่กลับพบว่าการบริหารจัดการเช่นนี้กลับทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงาน กล่าวคือ การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการทำให้ไม่มีเจ้าภาพที่แท้จริงในการบริหารจัดการ ดังนั้นแต่ละหน่วยงานที่ผลิตรายการต่างก็ไม่ตระหนักถึงการเป็นเจ้าของสื่อร่วมกัน

สำหรับการดำเนินการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อศึกษานั้นทุกหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการสถานีร่วมกัน โดยได้วางนโยบาย วัตถุประสงค์การผลิตและเผยแพร่รายการ ตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษาไว้เพื่อความเป็นธรรม ดังนั้นการบริหารงานจึงต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการดังกล่าว สถานีวิทยุแห่งนี้เป็นสถานีวิทยุเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่มุ่งหวังผลกำไร มีการวางนโยบายส่วนการดำเนินงานด้านการผลิตรายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยแต่ละหน่วยงานต่างก็ผลิตรายการที่หน่วยงานของตนได้รับผลิตชอบ ซึ่งมีอิสระในการบริหารจัดการภายใต้การบังคับบัญชาของหน่วยงานของตน ซึ่งพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคือ เรื่องของคลื่นความถี่ที่รับฟัง กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถรับฟังได้ชัดเจน โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพและปริมณฑล นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเรื่องเวลาที่จะออกอากาศไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ปัญหาด้านงบประมาณเพื่อพัฒนารายการและอุปกรณ์ซึ่งสอดคล้องกันแนวความคิดของ David Croteau ที่ว่าเงินทุนในการดำเนินกิจการก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการ หนึ่งเพื่อสนับสนุนให้การกระจายเสียงสาธารณะได้นำเสนอสิ่งใหม่ๆ มีรายการที่หลากหลายปัญหาด้านการประสานงาน และปัญหาด้านบุคลากรซึ่งแต่ละหน่วยงานมีบุคลากรที่มีความตั้งใจ และมีใจรักในงานที่ตนเองทำ หากแต่ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา นั้น ได้แสดงบทบาทของการให้การศึกษากายใต้กรอบนโยบายที่กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโครงการ และในปัจจุบันนั้นยังมิได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือกำหนดบทบาทที่ชัดเจนจากรัฐบาลแต่อย่างใด จึงส่งผลให้บทบาทของสถานีในการให้บริการด้านการศึกษแก่ประชาชนของสถานีนั้นไม่ประสบความสำเร็จในปัจจุบัน กล่าวคือ มีประชาชนที่ให้ความสนใจรับฟังรายการจำนวนลดลง ซึ่งในแง่ของช่วงเวลาซึ่งกลุ่มเป้าหมายต้องจดจำช่วงเวลาที่ออกอากาศ อีกทั้งหากไม่ได้รับข่าวสารตารางออกอากาศล่วงหน้า จะทำให้เป็นอุปสรรคในการรับฟังรายการที่ไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งเนื้อหาสื่อนำเสนอที่นำเสนอเนื้อหาที่มีคุณค่าแต่กลับไม่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย จึงทำให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากการรับฟังสถานีตามที่ควรจะเป็น

ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดในการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. เอกสารประกอบการศึกษาวิจัย ในช่วงเวลาตั้งแต่การก่อตั้งจนถึงปัจจุบันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงบางประการไม่ปรากฏเป็นเอกสารหลักฐาน เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะบางครั้งเป็นการตกลงด้วยวาจา
2. ไม่มีการรวบรวมเอกสารอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงไม่สามารถหาเอกสารประกอบเกี่ยวกับพัฒนาการขององค์กรและการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ได้สมบูรณ์
3. ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีฯ ปฏิบัติหน้าที่เป็นวาระตามตำแหน่ง จึงมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งเป็นเหตุให้ขาดความต่อเนื่องและขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงปัญหาต่างๆ ของการบริหารจัดการองค์กร นอกจากนี้ยังทำให้ไม่สามารถให้ข้อมูลที่สมบูรณ์แก่ผู้วิจัยได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อศึกษานั้นควรมีการพัฒนาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุดในด้านต่างๆ ได้แก่

1. การบริหารจัดการ

เนื่องจากในปัจจุบันสภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป จึงควรมีการปฏิรูปพัฒนาสถาบันฯ โดยจัดทาบคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการ สถาบันวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา มาดำเนินการปรับปรุง และปฏิรูปองค์กร เพื่อให้การบริหาร เป็นไปอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัว และทันต่อเหตุการณ์มากที่สุด

2. การสนับสนุนงบประมาณ

ในปัจจุบันการบริหารจัดการในด้านต่างๆ นั้นปัจจัยที่สำคัญคือเรื่องของ งบประมาณ ดังนั้นหากงบประมาณที่ได้รับนั้นพอเพียงที่จะสนับสนุนบุคลากร และเพียงพอในการ สรรหาวัสดุดิบ รวมทั้งการพัฒนาด้านฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์แล้วอุปสรรคด้านต่างๆ คงจะลด น้อยลงทั้งปัญหาในการรับคลื่นสัญญาณ และปัญหาเรื่องการผลิตรายการ

3. ด้านบุคลากร

ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรทั้งในด้านนโยบาย และการบริหารจัดการให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการการผลิตรายการ เพื่อให้เข้าใจ ให้มีแนวคิดและเผยแพร่ ให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกันเป็นเอกภาพ ในฐานะที่เป็นสถานศึกษา โดยให้สามารถนำเสนอและ ถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยลีลา รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจเป็น Edutainment และ นำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง

4. การพัฒนาเนื้อหา และรูปแบบรายการ

ควรมีการพัฒนาปรับปรุงเนื้อหา และรูปแบบของรายการ รวมทั้งรูปแบบการ นำเสนอรายการให้มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับยุคสมัย มากยิ่งขึ้น โดยทำการศึกษา หรือ สัมภาษณ์ความต้องการของผู้ฟัง แล้วนำไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพรายการ รวมทั้งการจัดตารางหรือ ผังการออกอากาศควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟัง

5. การพัฒนาเทคนิคการนำเสนอรายการ

ควรมีการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือสื่อมัลติมีเดีย เข้ามาช่วยในการนำเสนอ รายการ เช่น เผยแพร่รายการทางอินเทอร์เน็ต เพื่อประชาชนชาวไทยสามารถรับฟังรายการเพื่อ การศึกษาจากทั่วทุกมุมโลกได้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

เพื่อประโยชน์ต่อรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาสำหรับประชาชนอย่างแท้จริงสำหรับผู้สนใจควรจะศึกษาในแนวทางต่อไปนี้

1. ศึกษาวิจัยความต้องการ รายการเพื่อการศึกษาของประชาชน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความต้องการอย่างแท้จริงของกลุ่มเป้าหมายอันจะนำไปสู่การผลิตรายการที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง
2. ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างสถานีวิทยุศึกษา และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ในประเด็นต่างๆ เช่น การประเมินบทบาท การบริหารจัดการ สถานี เป็นต้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย